

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

• **Lesvos Island**
• UNESCO
• Global Geopark

Γεωπάρκο Λέσβου

39°04' 26" Β
26°21' 14" Α

Καλώς ήλθατε στη Λέσβο

Πάρκο Απολιθωμένου
Δάσους Νησιώπης
Θέση 4

39° 13' 9.19" B
25° 50' 22.31" A

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΦΥΣΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟΥ
ΔΑΣΟΥΣ ΛΕΣΒΟΥ

Έκδοση:

ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΛΕΣΒΟΥ

Επιμέλεια έκδοσης: Νικόλαος Ζούρος,
Κωνσταντίνα Μπεντάνα

Κείμενα: Νικόλαος Ζούρος,

Κωνσταντίνα Μπεντάνα, Ηλίας Βαλιάκος,
Κατερίνα Βασιλειάδου

Χάρτες: Απόστολος Μακαράτζης, Βασίλης Ροζακής

Φωτογραφίες: Δημήτρης Ταλιάνης,

Κώστας Σκαρλάτος, Σταμάτης Γιαννάκης,

Μάκης Παυλέλλης, Μιχάλης Μπάκας,

Αρχείο Μουσείου Φυσικής Ιστορίας

Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου,

Δημήτρης Μπάτσιος, Νικόλαος Ζούρος

Layout: Χρήστος Παρασκευαΐδης

Σελιδοποίηση – Εκτύπωση: Επικοινωνία Αιγαίου Α.Ε.

www.lesvosgeopark.gr

Πληροφορίες:

Κέντρο Πληροφόρησης Μυτιλήνης

8ης Νοεμβρίου 17, 811 31 Μυτιλήνη

Τηλ. 22510-47033

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Καλώς ήλθατε στη Λέσβο	3
Η Λέσβος ως Παγκόσμιο Γεωπάρκο UNESCO	4
Γνωριμία με το Γεωπάρκο Λέσβου	8

ΟΙ ΓΕΩΤΟΠΟΙ ΤΟΥ ΓΕΩΠΑΡΚΟΥ ΛΕΣΒΟΥ

Απολιθωματοφόρες θέσεις	12
Ηφαιστειακοί γεώτοποι.....	18
Γεωμορφολογικοί γεώτοποι.....	20
Θερμές πηγές.....	22
Καταρράκτες	23
Τεκτονικοί γεώτοποι.....	24

ΔΙΚΤΥΟ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ.....	25
ΤΟΠΙΚΑ ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΕΣ	27
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	28

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Θαλάσσια Περιήγηση - ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΑΡΚΟ ΝΗΣΙΩΠΗΣ.....	30
Παγκόσμια Γεωπάρκα UNESCO στην Ελλάδα	31

Η Λέσβος διαθέτει ένα ιδιαίτερα πλούσιο φυσικό περιβάλλον που συνέβαλε καθοριστικά στην ανάπτυξη, στη δημιουργία και εξέλιξη των κοινωνιών που άκμασαν διαχρονικά στο χώρο αυτό. Η λεσβιακή φύση υπήρξε διαχρονικά πηγή έμπνευσης για τον άνθρωπο και δημιούργησε στον τόπο αυτό έργα τέχνης και πολιτισμού.

Η φυσική κληρονομιά της Λέσβου περιλαμβάνει γεωλογικά μνημεία με διεθνή αναγνώριση, τοπία φυσικού κάλλους, περιοχές οικολογικού ενδιαφέροντος και σημαντικά πολιτιστικά μνημεία. Το σύνολο των φυσικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών που μπορούν να αξιοποιηθούν στα πλαίσια μιας βιώσιμης ανάπτυξης, συνέβαλαν στην αναγνώριση της Λέσβου ως Παγκόσμιο Γεωπάρκο UNESCO / UNESCO Global Geopark.

Εκπαιδευτικός,
Επιστημονικός και
Πολιτιστικός Οργανισμός
των Ηνωμένων Εθνών

Νήσος Λέσβος
Παγκόσμιο
Γεωπάρκο
ΟΥΝΕΣΚΟ

Η μακρά γεωλογική ιστορία της Λέσβου αντανακλάται στην πολύπλοκη γεωλογική δομή της και στο μεγάλο αριθμό γεωτόπων. Ηφαιστεια, θερμές πηγές, σημαντικές απολιθωματοφόρες θέσεις, μεγάλα γεωλογικά ρήγματα, καταρράκτες, παράκτιες γεωμορφές, αποτελούν σημαντικά τεκμήρια της γεωλογικής ιστορίας του Αιγαίου.

Στη δυτική χερσόνησο της Λέσβου δεσπόζει το Απολιθωμένο Δάσος, ένα μοναδικό σε παγκόσμια κλίμακα φυσικό μνημείο, το οποίο έχει κηρυχθεί «Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης» (ΠΔ 443/1985).

Η Λέσβος διαθέτει επίσης πλούσια βιοποικιλότητα. Λόγω ευνοϊκών εδαφοκλιματικών συνθηκών, διαθέτει πλουσιότερη χλωρίδα. Περισσότερα από 1.400 taxa (είδη και υποείδη) φυτών περιλαμβάνονται στη χλωρίδα της Λέσβου και χωρίς υπερβολή το νησί θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «Βοτανικός Παράδεισος». Αρωματικά-φαρμακευτικά, καλλωπιστικά και σπάνια φυτά, δένδρα και θάμνοι κυριαρχούν σε κάθε γωνιά του. Την ιδιαίτερη οικολογική αξία της Λέσβου υπογραμμίζει η ένταξη πολλών περιοχών της στο Ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000». Τρεις περιοχές χαρακτηρίζονται Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Τόποι Κοινοτικής Σημασίας) και 6 περιοχές έχουν χαρα-

κτηρισθεί ως Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα.

Το φυσικό περιβάλλον, οι κλιματικές συνθήκες, τα γόνιμα εδάφη, οι θερμές πηγές, οι ορυκτοί πόροι, δημιούργησαν ευνοϊκές προϋποθέσεις για την εγκατάσταση του ανθρώπου από την παλαιολιθική εποχή. Στο νησί συναντώνται προϊστορικά και ιστορικά αρχαιολογικά μνημεία, μεσαιωνικά κάστρα, βυζαντινά μοναστήρια, παραδοσιακοί οικισμοί. Η πλούσια αρχιτεκτονική κληρονομιά συνδέεται με τη χρήση τοπικών δομικών υλικών που παραπέμπουν στη γεωλογική ιστορία και κληρονομιά.

Η Λέσβος είναι ο γενέθλιος τόπος σημαντικών προσωπικοτήτων των γραμμάτων και των τεχνών όπως η ποιήτρια Σαπφώ, ο φιλόσοφος Θεόφραστος, ο ποιητής Αλκαίος, ο φιλόσοφος Πιττακός, ο Τέρπανδρος ο κιθαρωδός, αλλά και από τους νεότερους ο ζωγράφος Γ. Ιακωβίδης, ο νομπελίστας ποιητής του Αιγαίου, Οδυσσέας Ελύτης.

Η αναγνώριση της Λέσβου ως Παγκόσμιο Γεωπάρκο UNESCO στηρίζεται στη δέσμευση των τοπικών αρχών, των επιστημονικών φορέων και της τοπικής κοινωνίας, στις προσπάθειες προστασίας και ανάδειξης των στοιχείων της γεωλογικής, φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και την αξιοποίηση τους στα πλαίσια μιας στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης, με πυλώνες τον θεματικό τουρισμό και την περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Η Λέσβος προσφέρει στους επισκέπτες της, τη δυνατότητα να γνωρίσουν και να επισκεφτούν ένα δίκτυο γεωτόπων και γεωμνημείων, τα οργανωμένα πάρκα του Απολιθωμένου Δάσους, σημαντικούς οικοτόπους, επισκέψιμους αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία, που αναδεικνύουν τη διαχρονία της παρουσίας του ανθρώπου στη Λέσβο και τη στενή του σχέση με το φυσικό περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους. Η Λέσβος διαθέτει επίσης ένα δίκτυο σημαντικών Μουσείων που καλύπτουν ποικιλία θεματικών περιοχών.

Οι επισκέπτες του νησιού μπορούν να συμμετάσχουν σε ποικίλες γεωτουριστικές και οικοτουριστικές δράσεις, πρωτότυπα εκπαιδευτικά προγράμματα, θαλάσσιες και αγροτουριστικές δραστηριότητες, πολιτιστικά φεστιβάλ αλλά και πεζοπορία στο μοναδικό φυσικό περιβάλλον όπου περπάτησε ο Αριστοτέλης και ο Θεόφραστος.

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου συντονίζει τις δράσεις για την ανάδειξη της γεωλογικής κληρονομιάς και των γεωτόπων της Λέσβου.

Ας τα ανακαλύψουμε μαζί.....

Η Λέσβος ως Παγκόσμιο Γεωπάρκο UNESCO

Η αναγνώριση της Λέσβου ως Παγκόσμιο Γεωπάρκο UNESCO προσφέρει σημαντικές δυνατότητες για την προβολή της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Λέσβου και την προσέλκυση επισκεπτών μέσω της ανάπτυξης ποιοτικού τουρισμού. Ταυτόχρονα, όμως, δημιουργεί την υποχρέωση τήρησης των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν με την υποβολή του φακέλου υποψηφιότητας για την προστασία και ανάδειξη της γεωλογικής κληρονομιάς, τη συνεχή αναβάθμιση της λειτουργίας και των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Δίκτυο Ευρωπαϊκών Γεωπάρκων

Το Δίκτυο Ευρωπαϊκών Γεωπάρκων ιδρύθηκε στη Λέσβο τον Ιούνιο του 2000, από φορείς οι οποίοι είχαν την ευθύνη διαχείρισης περιοχών με ιδιαίτερη γεωλογική κληρονομιά σε 4 Ευρωπαϊκές χώρες: Résérve Géologique de Haute-Provence (Γαλλία), Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου (Ελλάδα), Geopark Gerolstein - Vulkanifel (Γερμανία) και Maestrazgo Cultural Park (Ισπανία). Οι παραπάνω φορείς αποφάσισαν να συνεργασθούν στα πλαίσια ενός Ευρωπαϊκού Δικτύου. Επιδίωξαν και ενθάρρυναν τη συμμετοχή σε αυτό περιοχών από όλη την Ευρώπη με σκοπό την προστασία, αξιοποίηση και ανάδειξη της γεωλογικής κληρονομιάς της Ευρώπης, μέσα από τη συνεργασία και ανταλλαγή πρακτικών και εμπειριών. Βασικοί στόχοι είναι επίσης η προώθηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και της βιώσιμης ανάπτυξης των περιοχών των Γεωπάρκων, καθώς και η προώθηση δραστηριοτήτων που συμβάλουν στην ανάπτυξη θεματικών μορφών. Τα μέλη του Δικτύου είναι κάτοχοι του διακριτικού σήματος «European Geopark», το οποίο έχει κατοχυρωθεί σε όλες τις χώρες της Ευ-

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΓΕΩΠΑΡΚΟ

Ως «γεωπάρκο» χαρακτηρίζεται μια περιοχή με σαφώς καθορισμένα όρια, η οποία συνδυάζει μνημεία σημαντικής γεωλογικής αξίας, που προστατεύονται από την εθνική νομοθεσία καθώς και στοιχεία οικολογικής, πολιτιστικής και αισθητικής σημασίας, που διαχειρίζονται και αξιοποιούνται για την επιστημονική έρευνα, την εκπαίδευση και την αναψυχή. Ένα γεωπάρκο αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, με την προβολή της ιδιαίτερης τοπικής ταυτότητας συνδεδεμένης με τα στοιχεία της γεωλογικής κληρονομιάς, με στόχο την ανάπτυξη ήπιας μορφής τουρισμού. Τέλος, θα πρέπει να διαθέτει τις κατάλληλες υποδομές για την ασφαλή και άνετη πρόσβαση των επισκεπτών και την προστασία των θέσεων ενδιαφέροντος αλλά και να έχει εκπονήσει και εφαρμόσει σχέδιο ολοκληρωμένης διαχείρισης που θα συνδυάζει την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την αειφορία.

ρωπαϊκής Ένωσης. Από το 2015 το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Γεωπάρκων λειτουργεί ως το περιφερειακό δίκτυο του Παγκόσμιου Δικτύου Γεωπάρκων στην Ευρώπη. Τον Σεπτέμβριο του 2015 στο Δίκτυο Ευρωπαϊκών Γεωπάρκων είχαν ενταχθεί 69 μέλη από 23 χώρες.

Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων

Το 2004, τέσσερα χρόνια μετά την ίδρυση του Δικτύου Ευρωπαϊκών Γεωπάρκων, η UNESCO διακήρυξε την ανάγκη της διατήρησης των γεωτόπων και των τοπίων λόγω της προφανούς επίδρασής τους στην εξέλιξη των κοινωνιών και του ανθρώπινου πολιτισμού. Επίσης, αναγνώρισε ότι τα Γεωπάρκα σε σύντομο χρόνο έχουν σημαντική συμβολή στη διατήρηση της γεωλογικής κληρονομιάς, την εκπαίδευση των νέων, την εκλαΐκευση των γεωεπιστημών και την ανάπτυξη του γεωτουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο. Ως αποτέλεσμα, αποφασίσθηκε η συγκρότηση του Παγκόσμιου Δικτύου Γεωπάρκων και η ένταξη σε αυτό, μετά από αυστηρή αξιολόγηση, 8 Γεωπάρκων από την Κίνα και των 17 μελών του Δικτύου Ευρωπαϊκών Γεωπάρκων (συμπεριλαμβανομένου του Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου), λόγω των υψηλών προδιαγραφών ποιότητας που διέπουν τη λειτουργία τους. Το 2014 αποφασίσθηκε η μετατροπή του Παγκόσμιου Δικτύου Γεωπάρκων

Δράσεις ενημέρωσης
για τα γεωλογικά
μνημεία της Λέσβου

Πάρκο Απολιθωμένου
Δάσους Λέσβου
«Μπαλή Αλώνια»
Θέση 1

39° 12' 31.09" B
25° 53' 49.47" A

Αναγνώριση της Λέσβου ως Παγκόσμιο Γεωπάρκο

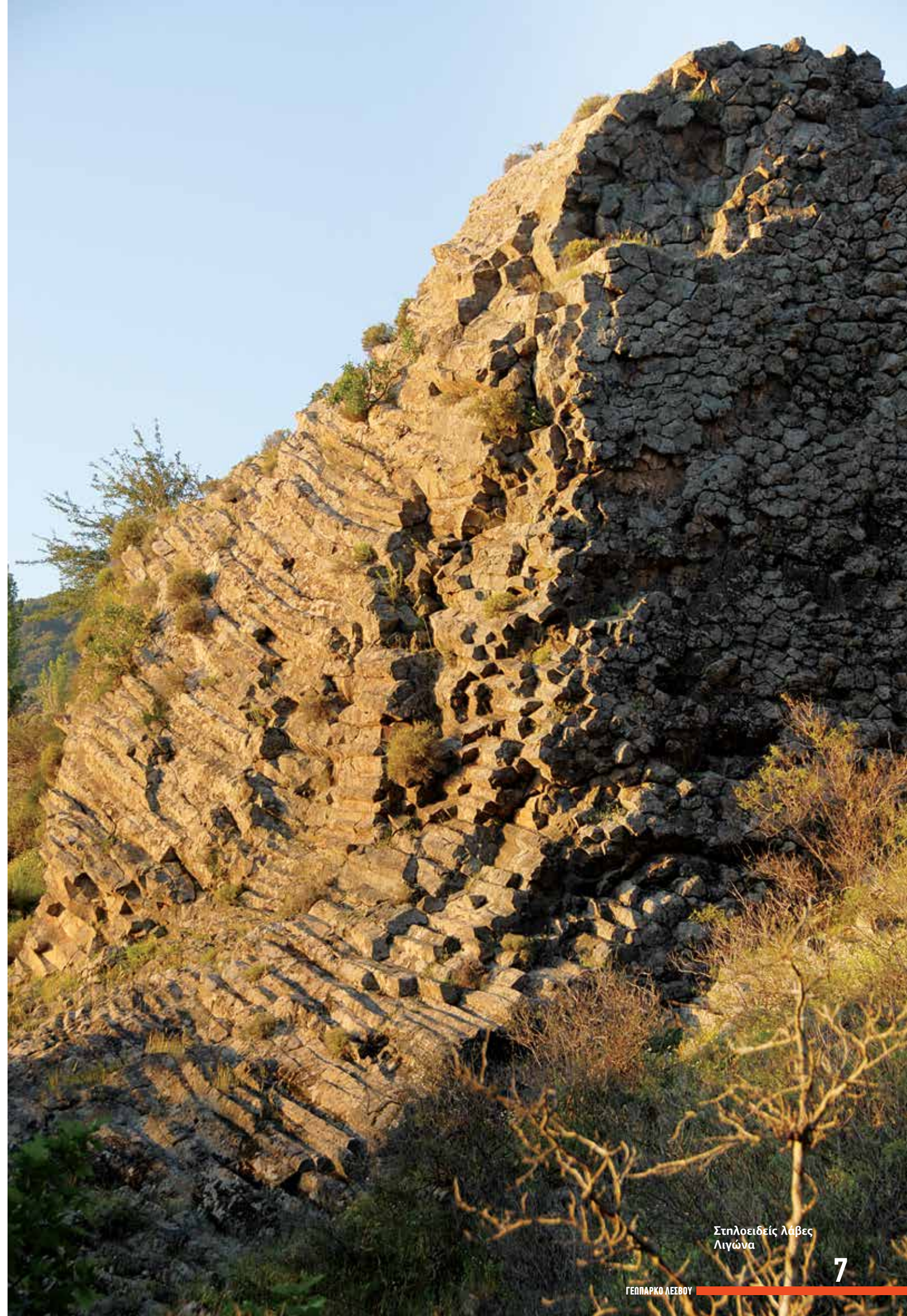
Με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Λέσβου, τον Οκτώβριο 2011, εγκρίθηκε η πρόταση διεύρυνσης των ορίων του υπάρχοντος Γεωπάρκου Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου και η υποβολή αίτησης για ένταξη ολόκληρης της Λέσβου στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων. Στη συνέχεια, υπογράφηκε Προγραμματική Σύμβαση μεταξύ του Δήμου Λέσβου, του Πανεπιστημίου Αιγαίου και του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου για τη δημιουργία και λειτουργία του «Γεωπάρκου Λέσβου». Βάσει της Προγραμματικής Σύμβασης, συντάχθηκε ο φάκελος υποψηφιότητας του Γεωπάρκου Λέσβου ο οποίος κατατέθηκε για αξιολόγηση στο Ευρωπαϊκό και το Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων.

Τον Αύγουστο 2012, εμπειρογνώμονες από το Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων πραγματο-

ποίησαν την αξιολόγηση της υποψηφιότητας του Γεωπάρκου Λέσβου και στις 20 Σεπτεμβρίου 2012 εγκρίθηκε η ένταξη του Γεωπάρκου Λέσβου στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων για την περίοδο 2013-2016.

Παγκόσμια Γεωπάρκα UNESCO

Στις 17 Νοεμβρίου 2015, η Γενική Διάσκεψη της UNESCO, αποδέχθηκε ομόφωνα τη δημιουργία του νέου προγράμματος του οργανισμού για τις Γεωεπιστήμες και τα Γεωπάρκα (International Geoscience and Geoparks Program) σύμφωνα με το οποίο καθιερώνεται η αναγνώριση περιοχών με τον τίτλο «Παγκόσμια Γεωπάρκα UNESCO». Έτσι, στην επέτειο των 70 χρόνων από την ίδρυση της UNESCO, και 43 χρόνια από τη θέσπιση του Προγράμματος των Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς (World Heritage Sites), το νέο πρόγραμμα με τον τίτλο «Παγκόσμια Γεωπάρκα της UNESCO» (UNESCO Global Geoparks) καθιερώνει την αναγνώριση περιοχών οι οποίες διαθέτουν ιδιαίτερη γεωλογική κληρονομιά που απολαμβάνει διεθνούς αναγνώρισης. Στο νέο Πρόγραμμα εντάχθηκαν όλες οι περιοχές που είχαν ενταχθεί στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων, μεταξύ των οποίων και η Λέσβος.

Στηλοειδείς λάβες
Λιγώνα

Γνωριμία με το Γεωπάρκο Λέσβου

Η Λέσβος, το τρίτο σε μέγεθος ελληνικό νησί, έχει έκταση 1.636 km² και είναι ιδιαίτερα προικισμένη ως προς το φυσικό και γεωλογικό της περιβάλλον. Στο ανατολικό τμήμα του νησιού δεσπόζει ο ορεινός όγκος του Ολύμπου και η χερσόνησος της Αμαλίας. Μεταξύ τους παρεμβάλλεται το τεκτονικό βύθισμα του κόλπου της Γέρας με την εντυπωσιακή ανατολική ρηξιγενή ακτή του στην περιοχή της Λάρσου, στην ευρύτερη περιοχή της Γέρας.

Σε μεγάλο τμήμα της ανατολικής Λέσβου συναντώνται μεταμορφωμένα πετρώματα ηλικίας περίπου 300 εκ. ετών, όπως μάρμαρα και σχιστόλιθοι. Πάνω σ' αυτά τα πετρώματα, σε λόφους και πλαγιές μέχρι τη θάλασσα, φύονται εκτενείς ελαιώνες στηριζόμενοι στις εντυπωσιακές ξερολιθικές αναβαθμίδες που προσδιορίζουν βαθμιδωτά το τοπίο. Σε αυτά τα οικοσυστήματα φωλιάζουν, τρέφονται και αναπαράγονται πλήθος πουλιών, ερπετών, εντόμων και θηλαστικών.

Η περιοχή Κόλπος Γέρας με το έλος Ντίφι και τον ορεινό όγκο του Ολύμπου περιλαμβάνεται στο δίκτυο προστασίας της φύσης «ΦΥΣΗ 2000». Στον ορεινό όγκο του Ολύμπου, ένα τεκτονικό παράθυρο, εμφανίζονται καλλιέργειες σπάνιες για ένα νησί, όπως οι καστανιές στην Αγιάσο, οπωρώνες με κερασιές, μηλιές και αχλαδιές.

Στην ανατολική και βόρεια πλευρά του κόλ-

που Καλλονής αναπτύσσεται εκτεταμένο ώριμο πευκοδάσος, τα όρια εξάπλωσης του οποίου σχεδόν ταυτίζονται με την περιοχή που καταλαμβάνουν οφιολιθικά πετρώματα, τα οποία αποτελούν υπολείμματα του ωκεάνιου πυθμένα της Τηθύος. Η περιοχή του Κόλπου Καλλονής έχει επίσης ενταχθεί στο δίκτυο προστασίας της φύσης «ΦΥΣΗ 2000». Στις παράκτιες περιοχές κυκλικά του κόλπου καταμετρούνται 17 φυσικοί υγρότοποι αλλά και τεχνητοί, όπως οι αλυκές, που απαρτίζουν ένα πολύ σημαντικό σύστημα το οποίο φιλοξενεί αξιόλογο αριθμό παρυδάτιων πουλιών, μεταναστευτικών και μη, διεθνούς ενδιαφέροντος.

Στο βόρειο τμήμα του Γεωπάρκου Λέσβου συναντώνται εντυπωσιακοί ηφαιστειακοί σχηματισμοί. Στην περιοχή δεσπόζει ο Λεπέτυμνος, το μεγαλύτερο ηφαιστειακό κέντρο της Λέσβου και οι δύο μεγάλοι ηφαιστειακοί δόμοι που σχηματίζουν τις κορυφές Προφήτη Ηλία και Βίγλα. Στη Μήθυμνα βρίσκεται ο ομώνυμος ηφαιστειακός δόμος. Πρόκειται για το λόφο πάνω στον οποίο είναι χτισμένος ο οικισμός και το κάστρο της Μήθυμνας. Σχηματίστηκε στην τελευταία φάση της ηφαιστειακής δραστηριότητας, πριν από 16,5 εκατομμύρια χρόνια.

Στο δυτικό τμήμα του νησιού, όπου βρίσκεται και το Απολιθωμένο Δάσος, ένα μοναδικό φυσικό μνημείο με παγκόσμια αναγνώρι-

Παιώνια
της Λέσβου

Πάρκο Απολιθωμένου
Δάσους Λέσβου.
Κορμός σεκόιας
Θέση 1

39° 12' 31.09" B
25° 53' 49.47" A

Υγροβιότοπος
κόλπου Καλλονής

ση, οι κλιματικές συνθήκες αλλάζουν. Γίνονται πιο ξηρές, τα πετρώματα είναι ηφαιστειακά και στο ανάγλυφο επικρατεί ο ορεινός όγκος του Όρδυμνου, ένας ηφαιστειακός δόμος. Στην περιοχή συναντάται και ο γιγαντιαίω διαστάσεων εντυπωσιακός ηφαιστειακός κρατήρας Βατούσας, στο κέντρο του οποίου βρίσκονται κτισμένα τα χωριά Βατούσα, Πτερούντα, Χίδηρα.

Η βλάστηση σε αυτό το τμήμα του νησιού είναι τυπική μεσογειακή φρυγανική, με τους χαμηλούς σφαιρικούς και ακανθώδεις θάμνους ανάμεσα στα προεξέχοντα βράχια. Εντυπωσιακά σε αυτή την περιοχή είναι και τα δάση των βελανιδιών (δρυοδάση) που παλαιότερα οι καρποί τους αποτελούσαν εμπορεύσιμο προϊόν και πρώτη ύλη της βυρσοδεψίας, βασικό στοιχείο της οικονομίας του νησιού. Η περιοχή έχει ενταχθεί στο δίκτυο προστασίας «ΦΥΣΗ 2000». Παράλληλα, η περιοχή του Απολιθωμένου Δάσους προστατεύεται επίσης από τη Συνθήκη της Βαρκελώνης και την Ευρωπαϊκή σύμβαση για το τοπίο.

Η Λέσβος αναγνωρίζεται ως ιδανικό μέρος για την παρατήρηση πουλιών στη Μεσόγειο (Steery, 2004, Brooks, 1998). Αυτό οφείλεται σε διάφορους λόγους, οι κυριότεροι από τους οποίους είναι η γεωγραφική της θέση, το μέγεθός της, η γεωλογία της και οι ανθρώπινες δραστηριότητες. Εξαιτίας της θέσης τους στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, μπορούν να παρατηρηθούν είδη πουλιών που προέρχονται από τις ηπείρους της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής. Κάποια είδη, όπως ο Τουρκοτσοπανάκος και το Σμυρνοτσίκλονο, έχουν τα δυτικά όρια της παγκόσμιας εξάπλωσής τους στη Μικρά Ασία και μόνο το νησί της Λέσβου από τον ευρωπαϊκό χώρο. Ταυτόχρονα η Λέσβος συμπίπτει με τους ευρύτερους «διαδρόμους» που χρησιμοποιούν τα πουλιά της Ευ-

ρώπης καθώς μετακινούνται προς και από τις περιοχές που ξεχειμωνιάζουν στην Αφρική και την Ασία. Επίσης, στη Λέσβο ξεχειμωνιάζουν ή καταφεύγουν για κάποια χρονικά διαστήματα, σε περιόδους βαρυχειμωνιάς, πληθυσμοί ειδών της Ευρώπης που δεν πραγματοποιούν τη γνωστή μετανάστευση σε άλλες ηπείρους.

Η Λέσβος είναι διάσημη και για μια μεγάλη ποικιλία τοπικών εδεσμάτων, όπως το ελαιόλαδο που εδώ και αιώνες παράγει το νησί, το αρωματικό ούζο, το περίφημο λαδοτύρι, τις σαρδέλες, τα παραδοσιακά γλυκά του κουταλιού κ.ά. Η μοναδικότητα των γεύσεων συνδέεται με το γεωλογικό περιβάλλον και τα πετρώματα πάνω στα οποία φύονται τα φυτά που αποτελούν τις πρώτες ύλες για την παρασκευή τους.

Η γεωλογική κληρονομιά και το φυσικό περιβάλλον της Λέσβου συνδέεται με τη θεμελίωση των φυσικών επιστημών από τον Αριστοτέλη και το Θεόφραστο. Ο Αριστοτέλης ταξίδεψε το 347 π.Χ. στη Λέσβο και γοητεύτηκε από την άγρια φύση. Μελέτησε τους ζωικούς οργανισμούς γύρω από τον λιμνοθαλάσσιο κόλπο της Καλλονής και περπάτησε σε τοπία που τον ενέπνευσαν στην πρωτοποριακή του εργασία. Ο Θεόφραστος, μαθητής του Αριστοτέλη και συνεχιστής του στο Λύκειο, γεννήθηκε γύρω στο 371 π.Χ. στην Ερεσό της Λέσβου. Το όνομά του ήταν Τύρταμος αλλά ο Αριστοτέλης τον ονόμασε Θεόφραστο για το θεοπέσιο της φράσεώς του. Ο Θεόφραστος θεωρείται ο θεμελιωτής της βοτανικής, της οικολογίας και της ορυκτολογίας. Υπήρξε ο πρώτος επιστήμονας που ασχολήθηκε με τα απολιθώματα, στα οποία αφιέρωσε και ειδική πραγματεία στο έργο του «Περί των λιθουμένων», στο οποίο αναφέρεται στις διαδικασίες της απολίθωσης.

Ροδόδενδρο

Φλαμίνγκο
στον Υγροβιότοπο
κόλπου Καλλονής

Ελαιώνας
στον κόλπο της Γέρας

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Lesvos Island
UNESCO
Global Geopark

ΟΙ ΓΕΩΤΟΠΟΙ ΤΟΥ ΓΕΩΠΑΡΚΟΥ ΛΕΣΒΟΥ

Εντυπωσιακοί γεώτοποι κυριαρχούν σε κάθε γωνιά του Γεωπάρκου Λέσβου, αινιγματικά οικοδομήματα που στέκουν αγέρωχα διαμορφώνοντας ένα ανεπανάληπτο ονειρικό σκηνικό, εκεί όπου ακόμη και ο κάθε ταπεινός βράχος έχει μια ιστορία.

Οι γεώτοποι της Λέσβου, με βάση διεθνή αναγνωρισμένα κριτήρια, έχουν ενταχθεί στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Απολιθωματοφόρες θέσεις
- Ηφαιστειακοί γεώτοποι
- Γεωμορφολογικοί γεώτοποι
- Θερμές πηγές
- Καταρράκτες
- Τεκτονικοί γεώτοποι

Απολιθωματοφόρες θέσεις

Τα απολιθώματα αποτελούν μοναδικούς μάρτυρες για το είδος της ζωής που υπήρχε πάνω στη γη πριν εκατομμύρια χρόνια. Είναι ίχνη ζωής, τα οποία συναντάμε σήμερα στα πετρώματα. Συνήθως, πρόκειται για υπολείμματα φυτών και σκληρών τμημάτων του σώματος διαφόρων ζώων που ζούσαν στη στεριά ή τη θάλασσα αλλά και βιοδηλωτικά ίχνη τους. Με τη βοήθεια των απολιθωμάτων μπορούμε να αναπαραστήσουμε τη γεωλογική ιστορία του πλανήτη μας. Από τη μελέτη των απολιθωμάτων μαθαίνουμε για τα φυτά και τα ζώα που μπορεί να υπήρξαν κάποτε, αλλά σήμερα δεν ζουν, για κάποια που έχουν αλλάξει μορφή αλλά και για άλλα που συνεχίζουν να ζουν μέχρι σήμερα χωρίς αλλαγές.

Στο Γεωπάρκο Λέσβου συναντώνται από τις σημαντικότερες, σε παγκόσμιο επίπεδο, φυτικές και ζωικές απολιθωματοφόρες θέσεις.

Στο δυτικό τμήμα του Γεωπάρκου Λέσβου, δεσπόζει το Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου, το οποίο αποτελεί ένα από τα ωραιότερα και σπανιότερα σε παγκόσμια κλίμακα μνημεία της γεωλογικής μας κληρονομιάς και το σημαντικότε-

ρο γεωλογικό μνημείο του Γεωπάρκου Λέσβου. Δημιουργήθηκε πριν από 20 περίπου εκατομμύρια χρόνια, όταν ηφαιστειακά υλικά κάλυψαν και απολίθωσαν το δάσος που υπήρχε τότε στην περιοχή. Η Ελληνική Πολιτεία αναγνωρίζοντας τη μεγάλη περιβαλλοντική, γεωλογική και παλαιοντολογική αξία του Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου, το ανακήρυξε «Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης» (ΠΔ 443/1985).

Τα ευρήματα στην περιοχή του Απολιθωμένου Δάσους αποκαλύπτουν ότι η περιοχή αποτελούσε τμήμα ενός μεικτού δάσους κωνοφόρων και αγγειόσπερμων δένδρων, ένδειξη ότι η κλωρίδα της περιοχής είχε εξελιχθεί σημαντικά. Τα κωνοφόρα αντιπροσωπεύονται από γένη των οικογενειών Ταξοδιίδες, Πρωτοπευκίδες, Πευκίδες και Κυπαρισσίδες. Στα αγγειόσπερμα ανήκουν αρκετά από τα απολιθωμένα είδη που έχουν προσδιορισθεί, όπως δένδρα Κανέλλας, Δάφνης, Λεύκης, Καρυδιάς, Οξιάς, Σκλήθρου, Πλάτανου, Σφένδαμου, πολλά είδη Δρυός (Βαλανιδιάς) κ.ά. Ιδιαίτερης σημασίας ευρήματα είναι τα απολιθώματα φοινικόδενδρων, καθώς αποτελούν την πρώτη καταγραφή ιστάμενων απολιθωμένων φοινίκων. Η σύνθεση της απολιθωμένης κλωρίδας δείχνει ότι το Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου αναπτύχθηκε σε υποτροπικό κλίμα. Η αυτοχθονία του αποτελεί ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του καθώς τα δέντρα απολιθώθηκαν στη φυσική τους θέση ανάπτυξης.

Στην περιοχή του Γαβαθά εντοπίστηκε το 1999 απολιθωμένο ένα σαγόι της κάτω γνάθου με δέκα δόντια και τμήματα των οστών που συνέδεαν την κάτω γνάθο με το κρανίο του προβοσκιδωτού ζώου *Prodeinotherium bavaricum* (βαυαρικό προδεινοθήριο). Το απολίθωμα φανερώνει ότι το ζώο αυτό ήταν ένας από τους κατοίκους του υποτροπικού δάσους που υπήρχε στη Λέσβο. Είναι ένα από τα παλαιότερα απολιθώματα χερσαίων σπονδυλωτών ζώων στην Ελλάδα και αποτελεί το παλαιότερο απολίθωμα της οικογένειας των δεινοθηρίων και ένα από τα παλαιότερα προβοσκιδωτά της Ευρώπης. Παράλληλα, αποδεικνύει τη μετανάστευση των δεινοθηρίων πριν από περίπου 19 εκατομμύρια χρόνια από το χώρο προέλευ-

Μια τοποθεσία χαρακτηρίζεται ως γεώτοπος αν αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ενός σταδίου των εξελικτικών διεργασιών της Γης ή αν αντιπροσωπεύει μια γεωδυναμική διεργασία για την εξέλιξη της επιφάνειας του πλανήτη. Τα όρος «γεώτοπος» χρησιμοποιείται για να περιγράψει εξέχουσες, μοναδικές ή αντιπροσωπευτικές θέσεις μνημειακού χαρακτήρα που μπορούν να αναδειχθούν λόγω της ιδιαίτερης αξίας τους.

Στους γεωτόπους είναι καταγεγραμμένη όλη η γεωλογική ιστορία κάθε περιοχής και γι' αυτό παρουσιάζουν ξεχωριστή σημασία. Περιοχές που φιλοξενούν γεωτόπους αποτελούν αντικείμενο μελέτης και ειδικής διαχείρισης τα τελευταία χρόνια.

Το Γεωπάρκο Λέσβου διαθέτει ιδιαίτερης αξίας γεωτόπους που αποτελούν σημαντικά τεκμήρια της ιστορίας της γης, τα οποία αξίζει να διατηρηθούν για επιστημονικούς, ερευνητικούς, διδακτικούς, εκπαιδευτικούς, πολιτισμικούς, οικολογικούς, αισθητικούς και αναπτυξιακούς σκοπούς.

Τι είναι οι γεώτοποι

Πάρκο Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου. Κορμός σελκίας. Θέση 1

39° 12' 31.09" Β
25° 53' 49.47" Α

Πάρκο Απολιθωμένου
Δάσους Νησιώπης.
Υποθαλάσσιος
απολιθωμένος κορμός
Θέση 4

39° 13' 9.19" B
25° 50' 22.31" A

σής τους, την Αφρική, προς την Ευρώπη μέσω του χώρου του Αιγαίου, που εκείνη την εποχή αποτελούσε μια ενιαία κερσαία περιοχή με την Ανατολία.

Κοντά στα Λάψαρνα, σε ένα λεπτό στρώμα ιζημάτων, έχει ανακαλυφθεί μια πλούσια απολιθωμένη πανίδα. Περιλαμβάνει κελύφη από λιμναία και κερσαία γαστερόποδα, μεμονωμένα φαρυγγικά δόντια και ωτόλιθους από λιμναία ψάρια (τυλινάρια και μπιριάνες), υπολείμματα από μικρά αμφίβια και ερπετά, δόντια από αλιγάτορες και από μικρά θηλαστικά (νυχτερίδες, σκαντζόχοιρους, τυφλοπόντικες, μυγαλές, χάμστερ και μυωξούς). Η κερσαία αυτή πανίδα είναι μια από τις παλαιότερες της Ελλάδας, με ηλικία περίπου 19 εκατομμύρια έτη.

Στην περιοχή της Βρίσας έχουν βρεθεί απολιθώματα σπονδυλωτών ζώων, που έζησαν στη Λέσβο 2 εκατομμύρια χρόνια πριν. Η απολιθωμένη πανίδα περιλαμβάνει πρωτόγονες μορφές σπονδυλωτών ζώων που ζούσαν εκείνη την περίοδο τόσο στην Ευρώπη όσο και την Ασία, όπως άλογα (του γένους *Equus*), κοντόλαιμες καμηλοπαρδάλεις (του γένους *Mitilanotherium*), γαζέλες (του γένους *Gazella*), αντιλόπες (του γένους *Gazellospira*), βοοειδή (του γένους *Leptobos*), νυκτερευτές (του γένους *Nyctereutes*), ασβούς (του γένους *Meles*), μαχαιρόδοντες (του γένους *Homotherium*), μικρούς ρινόκερους με δύο κέρατα (του γένους

Stephanorhinus), μαστόδοντες με ευθείς καυλιόδοντες (του γένους *Anapcus*) και μαμούθ του Νότου (του είδους *Mammuthus meridionalis*, προγονικού του γνωστού τριχωτού μαμούθ που έζησε κατά την τελευταία παγετώδη περίοδο). Τα σημαντικότερα ζώα που αποκαλύφθηκαν, ωστόσο, είναι ένα σπάνιο είδος μεγαλόσωμου δίποδου μακάκου (του γένους *Paradolichopithecus*) και ένα είδος γιγάντιας χελώνας με μήκος σχεδόν 1,8 μέτρα (του γένους *Cheirogaster*). Η σύνθεση της πανίδας επιβεβαιώνει πως η περιοχή της Λέσβου ήταν ακόμη ενωμένη με την Ασία πριν από 2 εκατομμύρια έτη, ενώ απομονώθηκε και έγινε νησί πολύ αργότερα.

Σε πολλές περιοχές της νοτιοδυτικής Λέσβου συναντώνται ορισμένα από τα παλαιότερα πετρώματα του νησιού, που αποτελούνται από ιζήματα που συγκεντρώνονταν στο βυθό του ωκεανού της Τηθύος. Μαζί με τα ιζήματα, συγκεντρώθηκαν στο βυθό του ωκεανού και υπολείμματα από ζωντανούς οργανισμούς του ωκεανού, ορισμένα από τα οποία σταδιακά απολιθώθηκαν. Το δίθυρο μαλάκιο *Megalodon* είναι ο σημαντικότερος από τους οργανισμούς που απολιθώθηκε με αυτόν τον τρόπο και διατηρείται σήμερα μέσα στους Τριαδικούς κρυσταλλικούς ασβεστόλιθους της νοτιοανατολικής Λέσβου, όπως το αρχαίο λατομείο μαρμάρων της Μόριας.

Πάρκο Απολιθωμένου
Δάσους Νησιώπης.
Κορμός σκεκίας
Θέση 4

39° 13' 9.19" B
25° 50' 22.31" A

ΓΕΩΠΑΡΚΟ ΛΕΣΒΟΥ
ΓΕΩΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Lesvos Island
UNESCO
Global Geopark

ΘΕΣΕΙΣ ΓΕΩΤΟΠΩΝ

- ΑΠΟΛΙΘΩΜΑΤΟΦΟΡΕΣ ΘΕΣΕΙΣ**
01. Πάρκο Απολιθωμένου Δάσους (Μπαλή Αλώνια)
 02. Πάρκο Απολιθωμένου Δάσους (Σίγρι)
 03. Πάρκο Απολιθωμένου Δάσους (Πλάκα)
 04. Πάρκο Απολιθωμένου Δάσους (Νησιώπη)
 05. Μήθυμνα (Αγία Κυριακή)
- * Νέες απολιθωματοφόρες θέσεις

- ΗΦΑΙΣΤΕΙΑΚΕΣ ΔΟΜΕΣ**
06. Δόμος Υψηλού - Στηλοειδείς λάβες
 07. Δόμος Ερεσού - Λακκόλιθος
 08. Φλέβα Ερεσού
 09. Δόμος «Μαστός», Ακρόπολη Ερεσού
 10. Δόμος Πυθαρίου
 11. Δόμοι Μεσοτόπου
 12. Δόμοι Βατούσας
 13. Σφαιροειδείς μορφές Βατούσας
 14. Ηφαιστειακό λατυποπαγές Πτερυντάς
 15. Φλέβα Φιλίας
 16. Ηφαιστειο Ανεμότιας
 17. «Κερί» δομές διάβρωσης
 18. Δόμος Μήθυμνας
 19. Στηλοειδείς λάβες Πελόπης
 20. Ηφαιστειακός λαϊμός Πέτρας
 21. Φλέβα Πέτρας (Αυλάκι)
 22. Στηλοειδείς λάβες Κάστρου Μήθυμνας

23. Ηφαιστειακός δόμος Βίγλας
24. Ηφαιστειακός δόμος Προφήτη Ηλία
25. Σκάλα Συκαμνιάς (Παναγία Γοργόνα)
26. Στηλοειδείς λάβες Παναγιάς (Νέες Τοκμάκια)
27. Ιγνιμβρίτης Αχλαδετής
28. Φλέβα Αλυφαντών

ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ

29. Σπήλαιο Αντίσας (Σπήλιος)
30. Φαραγγί Βούλγαρη (Βατούσα)
31. Φαραγγί Ταϊκνιά
32. Παράκτιο ψαμμίτες Πλωμαρίου

ΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ -

- ΣΤΡΩΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ**
33. «Τρία Μαργάρια» - Φαραγγί Κρυφτής
 34. Ρήγμα Άντισας
 35. Ρήγμα Αγίας Παρασκευής
 36. Τεκτονικό παράθυρο Ολύμπου
 37. Ρήγμα Λάρσου
 38. Ρήγμα κόλπου Γέρας
 39. Αργιλιά
 40. Τεκτονικό κάλυμμα οφιολιθών
 41. Φυκίστρυπα
 42. «Ταμπακαριά» Λημνία ιζήματα Μυτιλήνης

0 1,25 2,5 5 ΧΛΜ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΧΑΡΤΗ

ΕΘΝ. ΟΔΟΣ 36 (ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ - ΚΑΛΛΟΝΗΣ)	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΑΡΧΑΙΟΛ. ΧΩΡΟΣ / ΜΝΗΜΕΙΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	625, ΥΨΟΜΕΤΡΙΚΟ ΣΗΜΕΙΟ	ΚΑΣΤΡΟ
ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΜΕΝΟ ΔΙΚΤΥΟ	ΝΑΟΣ / ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ	ΝΑΟΣ / ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ (ΜΝΗΜΕΙΑ)
ΒΑΤΟΙ ΧΩΜΑΤΟΔΡΟΜΟΙ	ΚΑΜΠΙΓΚ	ΠΕΤΡΙΝΟ ΓΕΦΥΡΙ
ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ / ΔΑΣΙΚΟΙ ΔΡΟΜΟΙ	ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΣ	ΜΟΥΣΕΙΟ / ΣΥΛΛΟΓΗ
ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ / ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ	ΑΝΕΜΟΓΕΝΝΗΤΡΙΕΣ	ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΣΥΝΔΕΣΗ	ΛΙΜΑΝΙ / ΜΑΡΙΝΑ	ΧΩΡΟΣ ΔΑΣΙΚΗΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ
ΚΥΡΙΟ ΥΔΑΤΟΡΕΜΑ	ΥΓΡΟΤΟΠΟΣ	
ΥΔΑΤΟΡΕΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗΣ ΡΟΗΣ	ΠΑΡΑΛΙΑ	

ΓΕΩΤΟΠΟΙ

- 1 ΘΕΣΕΙΣ ΓΕΩΤΟΠΩΝ
- 2 ΗΦΑΙΣΤΕΙΟ
- 3 ΘΕΡΜΗ ΠΗΓΗ
- 4 ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗΣ
- 5 ΟΡΙΟ ΚΑΛΔΕΡΑΣ ΗΦΑΙΣΤΕΙΟΥ

Σύστημα Συντεταγμένων: Παγκόσμιο Ελλειψοειδές WGS 84 | Πηγές δεδομένων: Χάρτες 1:50.000 Γ.Υ.Σ. Δεδομένα Εργαστηρίου & Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου
Χορηγογραφία: Αποστολός Μακαράτζης | Εργαστήριο Χορηγογραφίας & Γεωπληροφορικής - Τμήμα Γεωγραφίας - Πανεπιστήμιο Αιγαίου | Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου | © 2015

Ηφαίστειο
 Λεπέτυμνου
 Θέση 23

39° 20' 6.55" B
 26° 14' 52.47" A

Ηφαιστειακοί γεώτοποι

Η γεωλογική ιστορία της Λέσβου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ηφαιστειότητα που έλαβε χώρα πριν από 21,5 με 16,5 εκατομμύρια χρόνια και δημιούργησε μεγάλα ηφαίστεια, όπως του Λεπέτυμνου, της Βατούσας, της Άγρας, του Μεσότοπου και της Ανεμότιας. Οι ηφαιστειακές εκρήξεις συντάραξαν την περιοχή της σημερινής Λέσβου. Όμως, τα ηφαίστεια δεν ήταν μόνο πρόξενοι καταστροφής, αλλά χάρη στη δράση τους δημιουργήθηκαν σημαντικοί γεώτοποι και πετρώματα.

Εντυπωσιακοί ηφαιστειακοί δόμοι στο Μόλυ-

βο, τον Όρδυμνο αλλά και ο ηφαιστειακός λαϊμός της Πέτρας χρησιμοποιήθηκαν από τον άνθρωπο ως τόποι για την κατασκευή αντίστοιχα του Κάστρου της Μήθυμνας, της Μονής Υψηλού και της Εκκλησίας της Παναγιάς της Γλυκοφιλούσας, αξιοποιώντας την αντοχή τους στην αποσάθρωση.

Πολλά ορυκτά και πετρώματα, όπως ο χαλαζίας και ο οπάλιος, ο ιγνιμβρίτης και ο ανδεσίτης, η στυπτηρία, ο μπεντονίτης, ο μόλυβδος, ο ψευδάργυρος, ο λευκόλιθος και τόσα άλλα, αποτέλεσαν πολύτιμους φυσικούς πόρους που

τους εκμεταλλεύτηκαν οι άνθρωποι στο πέρασμα των χρόνων. Η στυπτηρία γη ή στύψη είναι ένα θειικό αλάτι που ονομάζεται αλουνίτης και συνδέεται με την ηφαιστειακή δραστηριότητα στη Λέσβο. Εξορύχτηκε κατά την αρχαιότητα για φαρμακευτικούς κυρίως λόγους.

Ένα από τα πρώτα φυσικά υλικά που χρησιμοποιήσε ο άνθρωπος ήταν οι πυριτόλιθοι, όπως μαρτυρούν οι ανασκαφικές εργασίες στην περιοχή Ροδαφνίδια στο Λισβόρι. Αλλά, και ένα από τα λίθινα εργαλεία που κατασκεύασε και χρησιμοποίησε για να αλέθει τα δημητριακά και να επεξεργαστεί τον καρπό της ελιάς ήταν οι μυ-

λόπετρες, φτιαγμένες από ηφαιστειακά πετρώματα, οι οποίες έπαιξαν πρωταρχικό ρόλο στην παραγωγική οικονομία του νησιού.

Ιδιαίτερη είναι και η πρώτη ύλη για τη δημιουργία των κεραμικών της Λέσβου, τα οποία έχουν τη μοναδική ιδιότητα να κρατούν πολύ δροσερό το νερό. Η πρώτη ύλη είναι κονιορτοποιημένος ιγνιμβρίτης, ένα ηφαιστειακό πέτρωμα που συνδέεται με τη λειτουργία του μεγάλου ηφαιστείου του Λεπέτυμνου. Πρόκειται για μια τεχνική που συνεχίζεται από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα στην περιοχή του Αγίου Στέφανου Μανταμάδου.

Ηφαιστειακός δόμος
 Πυθαρίου
 Θέση 10

39° 9' 25.42" B
 25° 58' 31.31" A

Γεωμορφολογικοί γεώτοποι

Το Γεωπάρκο Λέσβου είναι διάσπαρτο από σημαντικούς γεωμορφολογικούς γεωτόπους. Πολλά σπήλαια συναντώνται στο ανατολικό τμήμα του νησιού. Ένα από τα σημαντικότερα σπήλαια της Λέσβου είναι ο Σπήλιος, το σπήλαιο της Άντισσας το μεγαλύτερο σπήλαιο στη δυτική Λέσβο. Στο Σπήλιο λειτουργούσε το περίφημο μαντείο του Ορφέα. Σύμφωνα με τη μυθολογία, στην περιοχή της Άντισσας που σήμερα ονομάζεται Ορφίκια, πιθανολογείται ότι εκβράστηκε το κεφάλι και η λύρα του Ορφέα όταν αυτός σκοτώθηκε και διαμελίστηκε από τις Μαινάδες, οι οποίες πέταξαν το σώμα του στο Θρακικό Πέλαγος. Η κεφαλή του Ορφέα τοποθετήθηκε στο μαντείο όπου και χρησιμοδοτούσε κάνοντας το μαντείο του Ορφέα γνωστό σε όλον τον αρχαίο κόσμο. Σύμφωνα με την προφορική παράδοση που συνδέεται με το γλυκό τραγούδι του Ορφέα, τα απδόνια σε αυτή την περιοχή κελαηδούν πολύ πιο μελωδικά και γλυκά απ' ό,τι στις άλλες περιοχές της Λέσβου.

Ένα από τα μεγαλύτερα ποτάμια συστήματα του νησιού είναι αυτό του Τσικνιά, που διασχίζει το κεντρικό τμήμα του νησιού και εκβάλ-

λει στον κόλπο της Καλλονής. Το υδρογραφικό δίκτυο του χειμάρρου Τσικνιά έχει συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση του σημερινού εδάφους της κεντρικής Λέσβου σε συνδυασμό με την ηφαιστειακή δραστηριότητα και την τεκτονική. Χαρακτηριστικό είναι και το φαράγγι του ποταμού Βούλγαρη στη Βατούσα, το οποίο διανοίχτηκε μέσα σε ηφαιστειακά πετρώματα από τη δράση του νερού πάνω στα ίχνη μεγάλων γεωλογικών ρηγμάτων.

Εντυπωσιακές είναι και οι ακτές της Λέσβου συνολικού μήκους 382 χιλιομέτρων. Τα παράκτια τοπία αποτελούν τόπους με έντονη δυναμική, είναι θέσεις ξεχωριστές, ευάλωτες και ευαίσθητες στις δυνάμεις της φύσης. Στη Λέσβο, η γεωλογική και τεκτονική δομή της, η ποικιλία των πετρωμάτων, οι κλιματικές συνθήκες και οι μεταβολές της στάθμης της θάλασσας έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση ποικιλίας παράκτιων τοπίων και γεωτόπων.

Στην παράκτια περιοχή Αγ. Ισίδωρου – Πλωμαρίου εμφανίζονται ιδιαίτερης σημασίας παράκτιες μορφές απόθεσης (beach rocks), οι οποίες παρουσιάζουν πολύ μεγάλη ανάπτυξη και δημιουργούν συνεχείς ζώνες μήκους πολ-

Πάρκο Απολιθωμένου
Δάσους Νησιώπης
Θέση 4

39° 13' 9.19" B
25° 50' 22.31" A

λών εκατοντάδων μέτρων και μεγάλου πλάτους. Θεωρούνται σημαντικά ίχνη παλαιότερων ακτογραμμών και αποτελούν ένα πολύτιμο στοιχείο για τη μελέτη της εξέλιξης των ακτών και των μεταβολών της στάθμης της

θάλασσας.

Λόγω της θαλάσσιας διάβρωσης, σε πολλά μέρη του νησιού συναντώνται εκπληκτικοί γεώτοποι όπως τα ταφόνι στην περιοχή της Πλάκας Σιγρίου και της Νησιώπης.

Πάρκο Απολιθωμένου
Δάσους Νησιώπης
Θέση 4

39° 13' 9.19" B
25° 50' 22.31" A

Φαράγγι Βούλγαρη
(Βατούσα)
Θέση 30

39° 14' 2.60" B
26° 1' 8.00" A

Σπήλαιο Άντισσας
«Σπήλιος»
Θέση 29

39° 15' 31.54" B
25° 58' 56.10" A

Θερμές πηγές
Πολικνίτου

39° 4' 25.68" B
26° 12' 0.61" A

Θερμές πηγές

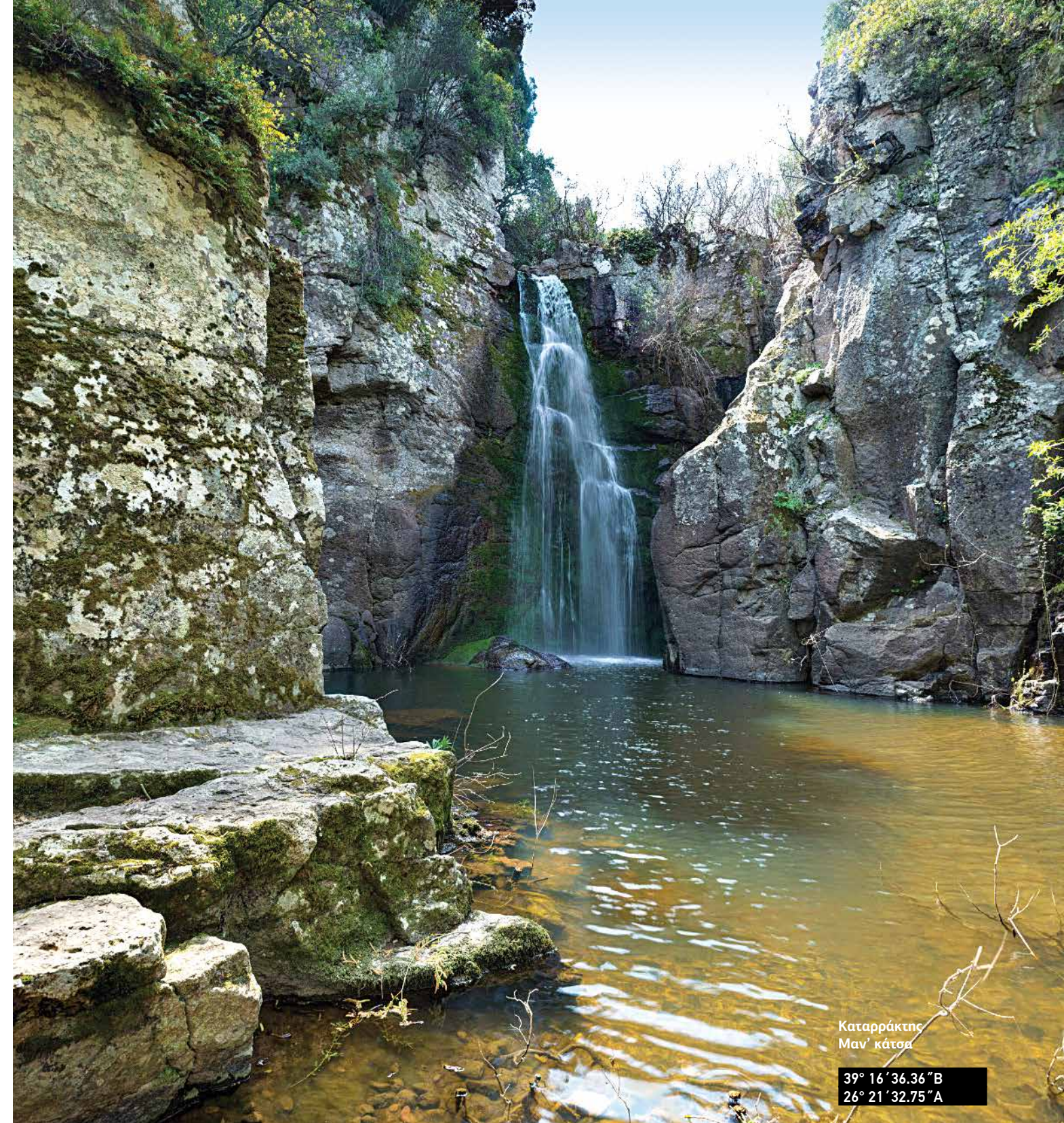
Η ηφαιστειακή δραστηριότητα πριν από 21,5 με 16,5 εκατομμύρια χρόνια προίκισε τη Λέσβο με σημαντικές θερμές πηγές, φυσικοί πόροι τους οποίους εκμεταλλεύτηκαν οι άνθρωποι στο πέρασμα των χρόνων. Σήμερα τα μεγάλα ηφαιστεια της Λέσβου έχουν πλέον σιγήσει, όμως, μεγάλες συγκεντρώσεις θερμού μάγματος παραμένουν σε μικρά βάθη κάτω από τη Λέσβο. Αυτές ενεργούν σαν τεράστιοι θερμοαντήρες, ζεσταίνοντας το νερό που εισχωρεί μέσα στο φλοιό. Όταν πλησιάζει το μαγματικό θάλαμο, το μετεωρικό νερό θερμαίνεται και στη συνέχεια εξέρχεται στην επιφάνεια της Γης μέσω των θερμών πηγών.

Στη Λέσβο οι σημαντικότερες θερμές πηγές βρίσκονται στον Πολικνίτο, που αποτελούν τις θερμότερες της Ευρώπης, το Λισβόρι, τη Θερμή, τον Κόλπο Γέρας, την Εφταλού, η οποία αποτελεί την πιο ραδιενεργή θεραπευτική πηγή της Λέσβου, την Άργενο, την Κρυφή στο Πλωμάρι. Τα νερά κατά τη διαδρομή τους στο εσωτερικό της γης αποκτούν τα μεταλλικά συστατικά τους στα οποία οφείλεται και η θεραπευτική τους δράση. Όταν το νερό αυτό δροσίζει, τότε δεν μπορεί πλέον να διατηρήσει τα ορυκτά σε διάλυμα και έτσι τα επανατοποθετεί. Με τον τρόπο αυτό στην περιοχή της Μήθυμνας (Μόλυβος) δημιουργήθηκαν αποθέσεις αργύρου και μολύβδου, τις οποίες εκμεταλλεύτηκε ο άνθρωπος διανοίγοντας ορυχεία.

Θερμές πηγές
Λισβορίου

39° 6' 3.51" B
26° 12' 3.76" A

Καταρράκτης
Μαν' κάτσα

39° 16' 36.36" B
26° 21' 32.75" A

Καταρράκτες

Η παρουσία έντονου τεκτονισμού στη Λέσβο έχει συμβάλει στη δημιουργία εντυπωσιακών καταρρακτών οι οποίοι είναι διάσπαρτοι σε όλο το Γεωπάρκο. Πρόκειται για μοναδικής ομορφιάς δημιουργήματα της φύσης.

Εμφανίζουν απότομη, κατακόρυφη μεταβολή της κοίτης του ποταμού και η δημιουργία τους στη Λέσβο συνδέεται συνήθως με την παρουσία μεγάλων ρηγμάτων. Εντυπωσιακός

είναι ο καταρράκτης Μαν' κάτσα που συναντάται στους ιγνιμβρίτες του ηφαιστείου του Λεπέτυμνου, της Πέσσας στην Αχλαδερή που διασχίζει τα οφιολιθικά πετρώματα και πηγάζει από τη μικρή Λίμνη και τον Όλυμπο, του Κλαπάδου, του λάκκου Κουκούγια στον Κλαπάδο, της Ποταμιάς, των Παρακοίλων, του Βαθύλιμνου στα Χίδηρα, του ρέματος Μεθάλια στη δυτική Λέσβο, της Νιγίδας στη Βρίσα.

Ρήγμα Λάρσου
Θέση 37

39° 7' 21.85" B
26° 27' 17.43" A

Τεκτονικοί γεώτοποι

Το νησί της Λέσβου αποτελεί το κλειδί για την κατανόηση των γεωδυναμικών συνθηκών στην ευρύτερη περιοχή του Αιγαίου. Οι γεωτεκτονικές διεργασίες δημιούργησαν την έντονη μορφολογία και τα εντυπωσιακά τοπία που συνδέονται με μεγάλα ρήγματα, όπως το ρήγμα της Λάρσου με τον εντυπωσιακό καθρέπτη του, της Αγίας Παρασκευ-

ής, της Άντισσας, της Κρυφτής, του κόλπου της Γέρας.

Άλλα ενεργά ρήγματα μπορεί να δει κανείς στη νότια και δυτική Λέσβο, όπως στα Βατερρά, το Πλωμάρι, το Τάρτι, τον Μεσότοπο, την Άντισσα, τα οποία παρέχουν εξαιρετικά αποδεικτικά στοιχεία για τη μελέτη της ενεργού παραμόρφωσης του νησιού.

Δίκτυο Μουσείων της Λέσβου

Το Δίκτυο Μουσείων της Λέσβου αποτελεί μια πρωτοβουλία των φορέων που διαχειρίζονται τα Μουσεία της Λέσβου που λειτουργούν σύμφωνα με τη νομοθεσία.

Στόχος του Δικτύου είναι να ευαισθητοποιηθούν οι πολίτες της Λέσβου και ιδιαίτερα οι νέοι για την κληρονομιά μας, να προβληθούν οι συλλογές των Μουσείων στην Ελλάδα και το εξωτερικό αλλά και να γνωρίσουν σε όλους τους επισκέπτες του νησιού τα Μουσεία της Λέσβου.

Ο σχεδιασμός του πλαισίου λειτουργίας του Δικτύου εξασφαλίζει την ελεύθερη συνεργασία, χωρίς ανταγωνισμούς και βασίζεται στις αρχές της ανεξάρτητης και ισότιμης έκφρασης απόψεων και προτάσεων.

Η δημιουργία του Δικτύου Μουσείων της Λέσβου εκφράζει την πεποίθηση ότι ενώνοντας τις δυνάμεις τους, τα Μουσεία της Λέσβου μπορούν να προσεγγίσουν αποτελεσματικότερα τους επισκέπτες της Λέσβου μέσα από στοχευμένες δράσεις προβολής και κοινές εκδηλώσεις.

■ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

Στο Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης εκτυλίσσεται η καθημερινή θρησκευτική, οικονομική και πολιτική ζωή από τον 3ο αι. π.Χ. ως και τον 4ο αι. μ.Χ. Μεταξύ άλλων, εκτίθενται τα περίφημα ψηφιδωτά της «Οικίας του Μενάνδρου».

Διεύθυνση: 8ης Νοεμβρίου,
Τ.Κ. 811 31 Μυτιλήνη
Τηλ: 22510 40223
E - mail: efales@culture.gr
Ιστότοπος: http://odysseus.culture.gr/h/1/gh151.jsp?obj_id=3484

■ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΡΕΣΟΥ

Η έκθεση διαρθρώνεται σε τρεις ενότητες: α. θρησκεία και λατρεία (αναθηματικά ανάγλυφα και ολόγλυφα έργα), β. ταφικά έθιμα (επιτύμβιες στήλες, πήλινι σαρκοφάγοι, κτερίσματα) και γ. καθημερινή ζωή. Στον ημιυπαίθριο χώρο εκτίθενται ευμεγέθη αρχιτεκτονικά μέλη, αναθηματικά ανάγλυφα και βωμοί ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων.

Διεύθυνση: Σκάλα Ερεσού,
Τ.Κ. 811 05 Ερεσός
Τηλ. - Fax: 22530 53037
E - mail: efales@culture.gr
Ιστότοπος: http://odysseus.culture.gr/h/1/gh151.jsp?obj_id=18301

■ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΒΑΡΕΛΤΖΗΔΑΙΝΑΣ

Είναι ένα από τα ελάχιστα σωζόμενα αρχοντικά της Λέσβου του τέλους του 18ου – αρχών του 19ου αιώνα. Αποτελεί σημαντικό δείγμα της αστικής αρχιτεκτονικής της όψιμης Οθωμανικής περιόδου της Λέσβου, ιδιαίτερα χαρακτηριστικό για την οργάνωση της κατοικίας, του θεματικού διακόσμου, του λειτουργικού τυπικού και των κατασκευαστικών λεπτομερειών.

Διεύθυνση: Πέτρα,
Τ.Κ. 811 09 Λέσβος
Τηλ. - Fax: 22530 41510
E - mail: efales@culture.gr
Ιστότοπος: http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=16441

■ ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΛΕΣΒΟΥ

Στις σύγχρονες εγκαταστάσεις του παρουσιάζονται μοναδικά απολιθώματα του Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου, ενός από τα σημαντικότερα σε παγκόσμια κλίμακα Μνημεία της Φύσης. Επίσης, παρουσιάζονται οι φυσικές διεργασίες που οδήγησαν στη δημιουργία του και η γεωιστορική εξέλιξη του Αιγαίου Πελάγους. Οργανώνει ποικίλα εκπαιδευτικά προγράμματα, περιοδικές εκθέσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Διεύθυνση: Σίγρι,
Τ.Κ. 811 03 Λέσβος
Τηλ. - Fax: 22530 54434,
22510 47033
E - mail: lesvospf@otenet.gr
Ιστότοπος: www.lesvosmuseum.gr

■ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Η συλλογή του περιλαμβάνει εικόνες βυζαντινής και λαϊκής τέχνης από τον 13ο έως τον 20ό αιώνα. Εκτός από την κύρια συλλογή των εικόνων, περιλαμβάνει επίσης συλλογές που αποτελούνται από άλλα εκκλησιαστικά αντικείμενα, όπως ξυλόγλυπτα, ιερά σκεύη, βημόθυρα, άμφια, χειρόγραφα κ.ά.

Διεύθυνση: Πλατεία Αγίου Θεράποντος,
Τ.Κ. 811 31 Μυτιλήνη
Τηλ.: 22510 28916
E - mail: ebmyt@gmail.com
Ιστότοπος: www.ebmm.gr

■ ΜΟΥΣΕΙΟ - ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΣΤΡΑΤΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗ - ΤΕΡΙΑΔΕ

Στεγάζει, διαφυλάσσει και παρουσιάζει το σύνολο του εκδοτικού έργου του Στρατή Ελευθεριάδη - Τερίαδε. Στις αίθουσές του εκτίθενται έργα γνωστών καλλιτεχνών, αντίτυπα των «Μεγάλων Βιβλίων» και VERVE με λιθογραφίες των Chagall, Matisse, Picasso, Léger κ.ά. καθώς και αντίγραφα μεσαιωνικών χειρογράφων.

Διεύθυνση: Βαρείά,
Τ.Κ. 811 00 Μυτιλήνη
Τηλ.: 22510 23372
E - mail: info@museumtertiade.gr
Ιστότοπος: <http://museumtertiade.gr>

■ ΜΟΥΣΕΙΟ ΘΕΟΦΙΛΟΥ

Ανεγέρθηκε στη Βαρειά, εκεί όπου γεννήθηκε και πέρασε τα παιδικά του χρόνια ο λαϊκός ζωγράφος Θεόφιλος, με έξοδα του Στρατή Ελευθεριάδη - Tériade. Το 1965 ο TERIADE το δώρισε στο Δήμο Μυτιλήνης μαζί με 86 πίνακες του Θεόφιλου από την ιδιωτική του συλλογή.

Διεύθυνση: Βαρειά,
Τ.Κ. 811 00 Μυτιλήνη
Τηλ: 22510 41644
Ιστότοπος: http://odysseus.culture.gr/h/1/gh151.jsp?obj_id=3435

■ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

Διαθέτει μια από τις σημαντικότερες συλλογές έργων ζωγραφικής, η οποία δωρήθηκε στο Δήμο από τον Γιώργο Σίμο - Πετρή και την αδελφή του Έλλη Σίμου. Εκτίθενται έργα μεγάλων ζωγράφων και χαρακτών, Ελλήνων και ξένων καθώς και μια αξιόλογη συλλογή από έργα Λέσβιων ζωγράφων.

Διεύθυνση: Αδραμυτίου 46,
Τ.Κ. 811 31 Μυτιλήνη
Τηλ. - Fax: 22510 48002

■ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΜΗΘΥΜΝΑΣ

Η Δημοτική Πινακοθήκη Μήθυμνας στεγάζεται στο σπίτι όπου έζησε ο Αργύρης Εφταλιώτης. Εγκαινιάστηκε τον Αύγουστο του 1981 με 77 έργα που δωρήθηκαν είτε από τους ίδιους τους καλλιτέχνες είτε από συλλέκτες έργων τέχνης. Στη συλλογή της φιλοξενούνται έργα παλαιότερων δημιουργών, όπως τα δύο σχέδια του Γιαννούλη Χαλεπά, αλλά και μίας γενιάς νεότερων καλλιτεχνών.

Διεύθυνση: Μήθυμνα,
Τ.Κ. 81108 Λέσβος
Τηλ: 2253071323, 6947174563, 6983611849

■ ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΑΣ ΛΕΣΒΟΥ

Στεγάζεται στην Αγία Παρασκευή Λέσβου, στο συγκρότημα του παλαιού κοινοτικού ελαιοτριβείου της Αγίας Παρασκευής (1911-1967). Αυθεντικά μηχανήματα που λειτουργούν ξανά, ψηφιακές προβολές και ο ήχος της μπουρούς, ζωντανεύουν μοναδικά τη διαδικασία παραγωγής του ελαιόλαδου και τον κύκλο των εργασιών που σχετίζονται με την ελαιοπαραγωγή. Το Μουσείο δημιουργήθηκε και λειτουργεί από το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ).

Διεύθυνση: Αγία Παρασκευή,
Τ.Κ. 811 02 Λέσβος
Τηλ: 22530 32300
E-mail: pio@piraeusbank.gr
Ιστότοπος: <http://www.pio.org>

■ ΜΟΥΣΕΙΟ - ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ ΒΡΑΝΑ

Πρόκειται για μοναδικής αρχιτεκτονικής αξίας βιομηχανικό μνημείο το οποίο κατασκευάστηκε το 1887 από το Νικόλαο Βρανά, παππού του Νομπελίστα ποιητή Οδυσσέα Ελύτη. Εκτίθεται σπάνιο αρχαιολογικό υλικό, έκθεση ζωγραφικής και παλαιά αντικείμενα από τη λειτουργία του ελαιοτριβείου.

Διεύθυνση: Παπάδος,
Τ.Κ. 811 06 Λέσβος
Τηλ.: 22510 82007
E-mail: info@vranasmuseum.gr
Ιστότοπος: www.vranasmuseum.gr

■ ΨΗΦΙΑΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ «ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ»

Πρόκειται για το πρώτο εξ ολοκλήρου Ψηφιακό Μουσείο Τέχνης στην Ελλάδα, το οποίο λειτουργεί στα Χίδηρα της Λέσβου, γενέτειρα του ζωγράφου Γεωργίου Ιακωβίδη. Αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες, αναδεικνύει πιστά τη ζωή και προβάλλει το έργο του καταξιωμένου Έλληνα ζωγράφου.

Διεύθυνση: Χίδηρα,
Τ.Κ. 811 10 Λέσβος
Τηλ.: 22530 51128
E-mail: info@jakobides-digital-museum.gr
Ιστότοπος: www.jakobides-digital-museum.gr

■ ΣΥΛΛΟΓΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΒΡΙΣΑΣ

Περιλαμβάνει απολιθώματα σπονδυλωτών και ασπόνδυλων ζώων μοναδικής αξίας που έζησαν στην περιοχή πριν από 2 εκατομμύρια χρόνια, δείγματα ορυκτών, πετρωμάτων και μεταλλευμάτων της Λέσβου, τμήμα ζωολογίας καθώς και τμήμα βοτανικής.

Διεύθυνση: Βρίσα - Πολινίτος,
Τ.Κ. 813 00 Λέσβος
Τηλ: 22520 61890
Ιστότοπος: <http://vrisa.geol.uoa.gr>

ΤΟΠΙΚΑ ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΕΣ

■ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ 1922

Στο Μουσείο ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να ενημερωθεί για τη Μικρά Ασία, από τον πρώτο ελληνικό αποικισμό και την εξέλιξη των περιοχών όπου εγκαταστάθηκαν οι Έλληνες μέχρι το 1922, καθώς και για την εγκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα. Η συλλογή του Μουσείου περιλαμβάνει οικιακά σκεύη, εργαλεία, όπλα, παραδοσιακές ενδυμασίες, κοσμήματα, εικόνες, φωτογραφίες, έντυπα.

Διεύθυνση: Σκάλα Λουτρών,
Τ.Κ. 81100 Λέσβος
Τηλ: 22510 91277

■ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟ ΑΓΙΑΣΟΥ

Το Αναγνωστήριο Αγιάσου «Η Ανάπτυξη» ιδρύθηκε το 1894 ως συλλογικός φορέας με στόχο την προώθηση των γραμμάτων και των τεχνών, στο πλαίσιο της Αγιασώτικης κοινωνίας. Μέχρι σήμερα συνεχίζει την πολύτιμη πολιτιστική του δράση στους τομείς Βιβλιοθήκη Αναγνωστηρίου, Μουσικοχορευτική παράδοση, Ερασιτεχνικό θέατρο, Καρναβάλι και Λαογραφικό Μουσείο.

Διεύθυνση: Αγιάσος,
Τ.Κ. 81101 Λέσβος
Τηλ: 22520 22240, 22523 50560

■ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΑΠΩΝΟΠΟΙΙΑΣ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ

Το Μουσείο Σαπωνοποιίας στεγάζεται στο πρώην σαπωνοποιείο Πούλια, σημερινό Πολιτιστικό Κέντρο Πλωμαρίου (Πολύκεντρο Πλωμαρίου). Στους χώρους του Μουσείου εκτίθενται εργαλεία παρασκευής του σαπουνιού, σφραγίδες ξύλινες και μεταλλικές, συσκευασίες και περιτυλίγματα των σαπουνιών, ετικέτες, ξηραντήρια, ζυγαριές, καζάνια και φωτογραφικό υλικό.

Διεύθυνση: Πλωμάρι,
Τ.Κ. 81200 Λέσβος
Τηλ: 22520 50101, 22520 32320

■ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ

Το Λαογραφικό Μουσείο Πλωμαρίου βρίσκεται στην κεντρική πλατεία του οικισμού. Τα εκθέματά του αντικατοπτρίζουν την πλούσια λαογραφική και ναυτική παράδοση του τόπου και περιλαμβάνουν τοπικές παραδοσιακές φορεσιές, οικιακά σκεύη, νομίσματα, ιστορικά ντοκουμέντα, έπιπλα, φωτογραφίες, εργαλεία.

Διεύθυνση: Πλωμάρι,
Τ.Κ. 81200 Λέσβος
Τηλ: 22523 50109

■ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΡΗΤΙΝΗΣ ΑΜΠΕΛΙΚΟΥ

Το κτίριο όπου στεγάζεται βρίσκεται στον αύλειο χώρο του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου Αμπελικού. Η έκθεση διαρθρώνεται σε τρεις βασικές μουσειογραφικές ενότητες: τη συλλογή ρητίνης που είναι αφιερωμένη στα αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν οι εργάτες για τη συλλογή της ρητίνης, τη λαογραφική συλλογή που περιλαμβάνει εκθέματα όπως εργαλεία, οικιακά σκεύη, μουσικά όργανα κ.ά. και την εκκλησιαστική συλλογή στην οποία παρουσιάζονται ενδύματα ιερέων, βιβλία, ιερά σκεύη, εικόνες κ.ά.

Διεύθυνση: Αμπελικό,
Τ.Κ. 81200 Λέσβος
Τηλ: 22520 91287

■ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΑΤΟΥΣΑΣ

Στεγάζεται σε ένα από τα ωραιότερα νεοκλασικά κτίρια της Λέσβου, το αρχοντικό Γώγου. Η έκθεση διαρθρώνεται χωρικά σε τρία τμήματα (ισόγειο, υπόγειο και όροφος) και περιλαμβάνει αντικείμενα που αποτυπώνουν τον πολιτιστικό πλούτο του χωριού και της περιοχής όπως βιβλία, αγροτικά εργαλεία, οικιακά σκεύη, παραδοσιακές ενδυμασίες, φωτογραφίες, έπιπλα.

Διεύθυνση: Βατούσα,
Τ.Κ. 81103 Λέσβος
Τηλ: 22530 51224

■ ΜΟΥΣΕΙΟ ΟΥΖΟΥ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ ΤΗΣ ΠΟΤΟΠΟΙΑΣ ΒΑΡΒΑΓΙΑΝΝΗ

Βρίσκεται στο Πλωμάρι της Λέσβου, μπροστά από τα αποστακτήρια ούζου «Βαρβαγιάννη». Στους χώρους του εκτίθενται τα πρώτα εργαλεία που χρησιμοποιούνταν για την εμφιάλωση και την επικόλληση της διάσημης μπλε ετικέτας και το πρώτο καζάνι που κατασκευάστηκε το 1858 στην Κωνσταντινούπολη, στο οποίο δοκιμάστηκαν μυστικά αιώνων και τεχνικές για να γεννηθούν οι συνταγές της οικογένειας Βαρβαγιάννη.

Διεύθυνση: Πλωμάρι,
Τ.Κ. 81200 Λέσβος
Τηλ: 22520 32741

■ ΜΟΥΣΕΙΟ «Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΥΖΟΥ»

Το μουσείο «Ο Κόσμος του Ούζου» βρίσκεται στις εγκαταστάσεις του αποστακτήριου του Ούζου Πλωμαρίου Ισιδώρου Αρβανίτου. Σκοπός του είναι η ανάδειξη της παραδοσιακής τέχνης της ουζοποιίας που χαρακτηρίζει το Πλωμάρι. Στις συλλογές του περιλαμβάνονται αντικείμενα που χρησιμοποιούνταν στην απόσταξη και την εμφιάλωση, εργαλεία που παραδοσιακά χρησιμοποιούνταν για την παραγωγή του ούζου καθώς και η πρώτη φιάλη του Ούζου Πλωμαρίου Ισιδώρου Αρβανίτου.

Διεύθυνση: Θέση Κάμπος Πλαγιάς,
Πλωμάρι, Τ.Κ. 81200 Λέσβος
Τηλ: 22520 31450
E-mail: grammateia@ouzoplomari.gr
Ιστότοπος: www.ouzoplomari.gr

Αρχαιολογικοί χώροι

■ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΣΟΥ

Το Ιερό του Μέσσου, κέντρο παλλεσβιακής λατρείας και έδρα του Κοινού των Λεσβίων, βρίσκεται μέσα στα όρια της επικράτειας της αρχαίας Πύρρας. Στους αρχαίους χρόνους υπήρχε ορθογώνιο λατρευτικό κτίριο με βωμούς, λείψανα του οποίου σώζονται εντός του θεμελίου του υστεροκλασικού ναού (330-300 π.Χ.). Ο ναός είναι ψευδοδίπτερος ιωνικός με 8X14 κίονες. Το όνομά του οφείλεται στη θέση του στο μέσο του νησιού.

Διεύθυνση: Μέσσα Λέσβου
Τηλ.-Fax: 22530 31786
E-mail: efales@culture.gr
Ιστότοπος: http://odysseus.culture.gr/h/3/gh352.jsp?obj_id=2560

■ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΘΕΡΜΗΣ

Ο προϊστορικός οικισμός της Θερμής χωροθετείται στην ανατολική ακτή του νησιού της Λέσβου, σε απόσταση 10 χλμ. περίπου βόρεια της πόλης της Μυτιλήνης. Η Θερμή είναι η μόνη προϊστορική θέση στη Λέσβο που ανασκάφτηκε συστηματικά. Οι ανασκαφές έφεραν στο φως μια πόλη πρώιμου αστικού χαρακτήρα σε επτά διαδοχικές οικοδομικές φάσεις της Πρώιμης (Θερμή Ι - IV, 3200 - 2400 π.Χ.), Μέσης και Ύστερης Χαλκοκρατίας (2000- 1300 π.Χ.).

Διεύθυνση: Πύργοι Θερμής Λέσβου
Τηλ.-Fax: 22510 71705
E-mail: efales@culture.gr
Ιστότοπος: http://odysseus.culture.gr/h/3/gh352.jsp?obj_id=18324

■ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΑΙΟΛΙΚΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΛΟΠΕΔΗΣ ΛΕΣΒΟΥ

Στον αρχαιολογικό χώρο της Κλοπεδής, σώζονται τα ερείπια δύο Ναών των αρχαίων χρόνων. Το Ιερό στην Κλοπεδή, το παλαιότερο σωζόμενο στη Λέσβο, αναγνωρίζεται ως μνημείο σταθμός, τόσο για την συμβολή του στην ιστορία της αρχιτεκτονικής, καθώς αποτελεί μοναδικό δείγμα αιολικού ρυθμού στον ελλαδικό χώρο, όσο και γιατί η ίδρυσή του στον 6ο αι. π.Χ. συνδέεται με μία ακμάζουσα περίοδο του νησιού.

Διεύθυνση: Κλοπεδή, Αγία Παρασκευή Λέσβου
Τηλ: 22510 22087, Fax: 22510 20745
E-mail: efales@culture.gr
Ιστότοπος: http://odysseus.culture.gr/h/3/gh352.jsp?obj_id=20764

■ ΠΥΡΓΟΣ ΤΣΟΥΚΑΛΑΔΕΛΛΗ

Βρίσκεται μέσα στα όρια του οικισμού της Θερμής Λέσβου. Πρόκειται για λιθόκτιστο κτίριο με τετράγωνη κάτοψη που αναπτύσσεται σε τέσσερις ορόφους. Είναι μία από τις παλαιότερες λιθόκτιστες αρχοντικές κατοικίες που σώζονται στο νησί αποτελούσε τον πυρήνα αγροκτήματος και χρησίμευε ως παραθεριστική κατοικία των ιδιοκτητών του.

Διεύθυνση: Θερμή Λέσβου
Τηλ.: 22510 40135, Fax: 22510 40112
E-mail: efales@culture.gr

■ ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

Ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της Λέσβου αλλά και του αρχαίου κόσμου ευρύτερα. Συνδέεται με την επέκταση της αρχαίας Μυτιλήνης στην στεριά. Η πρώτη φάση του χρονολογείται στα πρώιμα ελληνιστικά χρόνια. Σήμερα σώζεται στη τελευταία οικοδομική του φάση. Το πεταλόσκημο κόιλο, διαμέτρου 107 μ., σκαμμένο στον εύθρυπτο ηφαιστιογενή βράχο, υπολογίζεται ότι χωρούσε 10.000 περίπου θεατές.

Διεύθυνση: Μυτιλήνη
Τηλ.-Fax: 22510 22741
E-mail: efales@culture.gr
Ιστότοπος: http://odysseus.culture.gr/h/2/gh255.jsp?obj_id=752

■ ΚΑΣΤΡΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

Το κάστρο της Μυτιλήνης καταλαμβάνει έκταση περίπου 60 στρεμμάτων και αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα κάστρα της Μεσογείου. Η σημερινή μορφή του είναι αποτέλεσμα της οικοδομικής δραστηριότητας των Γατελούζων που κυριάρχησαν στο νησί κατά την περίοδο 1355-1462 και των Οθωμανών που κατέλαβαν τη Λέσβο από το 1462 έως το 1912 ενώ από τη βυζαντινή φάση σώζονται σήμερα μόνο τρία τμήματα.

Διεύθυνση: Μυτιλήνη
Τηλ.: 22510 27790, Fax: 22510 37414
E-mail: efales@culture.gr
Ιστότοπος: http://odysseus.culture.gr/h/3/gh352.jsp?obj_id=15684

■ ΚΑΣΤΡΟ ΜΗΘΥΜΝΑΣ

Το κάστρο του Μολύβου, αποτελεί το δεύτερο σε μέγεθος και σημασία κάστρο της Λέσβου. Στη σημερινή του μορφή είναι σε μεγάλο βαθμό έργο των Γατελούζων ηγεμόνων με πολλές μεταγενέστερες προσθήκες και επισκευές επί οθωμανικής κυριαρχίας αλλά και με σύγχρονες επισκευές που δύσκολα διακρίνονται καθώς έχουν γίνει με το ίδιο υλικό και με τα ίδια αρμολογήματα.

Διεύθυνση: Μήθυμνα Λέσβου
Τηλ.: 22530 71803, Fax: 22510 40112
E-mail: efales@culture.gr
Ιστότοπος: http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=15685

■ ΚΑΣΤΡΟ ΣΙΓΡΙΟΥ

Είναι μικρών διαστάσεων, τετράγωνο στην κάτοψη, με τετράγωνους οχυρωματικούς πύργους στις τέσσερις γωνίες και καταχύστρα υπεράνω της πύλης για την προστασία της. Κτίστηκε στα 1757 από τον αρχιναύαρχο του οθωμανικού στόλου Σουλεϊμάν πασά, προκειμένου να προστατευθεί η περιοχή από τις επιδρομές των πειρατών και να διασφαλιστεί η ομαλή διακίνηση των εμπορευμάτων.

Διεύθυνση: Σίγρι Λέσβου
Τηλ.: 22510 40135, Fax: 22510 40112
E-mail: efales@culture.gr
Ιστότοπος: http://odysseus.culture.gr/h/2/gh255.jsp?obj_id=7781

■ ΡΩΜΑΪΚΟ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ ΜΟΡΙΑΣ

Τμήμα τοξοστοικίας του ρωμαϊκού υδραγωγείου της Μυτιλήνης που σώζεται στη θέση Μόρια, σε μήκος 170 μ., με 17 τόξα. Είναι έργο πιθανώς του τέλους του 2ου ή των αρχών του 3ου μ.Χ. αιώνα. Κατασκευάστηκε για τη μεταφορά νερού από τις άφθονες πηγές του όρους Ολύμπος μέχρι την αρχαία πόλη της Μυτιλήνης, σε διαδρομή περίπου 26 χλμ. Υπολογίζεται ότι η ποσότητα νερού που προμήθευε την πόλη ήταν 127.000 κυβικά μέτρα την ημέρα.

Διεύθυνση: Μόρια Λέσβου
Τηλ.: 22510 22087, Fax: 22510 20745
E-mail: efales@culture.gr
Ιστότοπος: http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=1832

Ηφαιστειακός δόμος
και Κάστρο Μήθυμνας
Θέση 18

39° 22' 5.88" B
26° 10' 38.88" A

Πάρκο Απολιθωμένου
Δάσους Νησιώπης
Θέση 4

39° 13' 9.19" B
25° 50' 22.31" A

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΦΥΣΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟΥ
ΔΑΣΟΥΣ ΛΕΣΒΟΥ

